

культура забезпечує підвищення якості професійної освіти, тому що є елементом загальнолюдської культури. Адже без необхідного на сьогоднішній день рівня екологічних знань неможливо підтримувати власне здоров'я і здоров'я своєї родини.

Формування екологічної культури в процесі навчання – це оптимальна форма екологічного виховання. Важливим компонентом екологічної культури є особистісно-ціннісне ставлення до природи, що допомагає усвідомити себе її частиною і свою відповідальність за наслідки спілкування з нею [3].

Список використаних джерел:

1. Дробноход М. Стійкий екологічно безпечний розвиток: український контекст. *Дзеркало тижня*. 2001. № 21 (345).
2. Електронне джерело. URL: http://iprood.com.ua/data/NDR/nonNDR_publications/2020_Noosfera_Rybalka.pdf
3. Шевель А. О. Етнокультурні традиції ставлення українського народу до природи. *Нова парадигма*. 2008. Вип. 74.
4. Юрченко Л. І. Екологічна культура в контексті екологічної безпеки : монографія. Київ : ПАРАПАН, 2008. 296 с.

ГОСПОДАРСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ ТА СОЗОЛОГІЧНА ЦІННІСТЬ ФЛОРИ БАСЕЙНУ РІЧКИ ЩАУЛ

Москалюк Б. І., кандидат біологічних наук

Карпатський біосферний заповідник

Мелеш Є. А.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Гірська річка Щаул протікає в околицях с. Богдан Рахівського р-ну Закарпатської області. За фізико-географічним районуванням України, район дослідження розташований у Мармароській області Чорногірсько-Мармароського району Українських Карпат.

За останні десятиріччя, внаслідок вирубування лісу, паводків тощо рослинний покрив басейну річки Щаул зазнав значних змін. З метою збереження фіторізноманітності все більшої актуальності набуває питання дослідження сучасного стану рослинного покриву басейну річки Щаул та визначення його господарського значення та созологічної цінності.

Дослідження флори басейну річки Щаул проводилося впродовж вегетаційних періодів 2021-2023 рр. Виявлено 160 видів вищих судинних рослин, які відносяться до 135 родів, 57 родин, 33 порядків, 6 класів та 5 відділів [1].

Нами було проведено господарську оцінку флори басейну річки Щаул за 19 категоріями: бур'яни, вітамінні, волокнисті, декоративні, деревинні, дубильні, жиросодержачі, ефіроолійні, кормові, лікарські, медоносні, рослини для озеленення, отруйні, паразити, смолоносні, танідоносні, фарбувальні, фітомеліоративні, харчові. Згідно з отриманими даними, у складі флори відмічено переважає декоративних видів – 139 (86,9%). До них належать: *Aconitum variegatum* L., *Centaurea jacea* L., *Corydalis cava* (L.) Schweigg. et Koerte, *Gentiana asclepiadeae* L., *Lysimachia nummularia* L., *Matteuccia struthiopteris* (L.) Tod. та ін. Проте для озеленення придатні тільки 11 (6,9%) видів. Дещо менше ніж 100 (62,5%) видів лікарських рослин. Серед них найбільш поширені: *Equisetum arvense* L., *Fragaria vesca* L., *Hypericum perforatum* L., *Lotus corniculatus* L., *Plantago lanceolata* L., *Rubus caesius* L., *Rubus idaeus* L., *Sambucus nigra* L., *Tussilago farfara* L. та ін. Натомість вітамінних 12 (7,5%) видів, зокрема *Berberis vulgaris* L., *Fragaria vesca* L., *Rosa canina* L., *Vaccinium myrtillus* L. та ін.

До кормових рослин належить 76 (47,5%) видів. Це переважно: *Agrostis stolonifera* L., *Centaurea jacea* L., *Dactylis glomerata* L., *Echinochloa crusgalii* (L.) Beauv., *Ononis arvensis* L., *Trifolium repens* L. та ін. А також медоносні рослини – 65 (40,6%) видів. Найбільш поширені медоноси – це *Acer pseudoplatanus* L., *Ajuga genevensis* L., *Alnus incana* (L.) Moench, *Aruncus vulgaris* Raf., *Corylus avellana* L., *Eupatorium cannabinum* L., *Filipendula ulmaria* (L.) Maxim, *Mentha longifolia* (L.) Huds. та ін. Досить значний відсоток (29,4) бур'янів. Це 47 видів, серед яких найбільш поширені: *Bidens tripartita* L., *Elytrigia repens* (L.) Nevski, *Impatiens glandulifera* Royle, *Ranunculus repens* L. та ін.

Як харчові рослини можуть використовуватися 38 (23,8%) видів рослин. До таких належать: *Fragaria vesca* L., *Rubus caesius* L., *Rumex acetosa* L., *Sambucus nigra* L., *Vaccinium myrtillus* L. та ін. Виявлено також отруйні рослини 27 (16,9%) видів. До таких відносяться: *Aconitum variegatum* L., *Asarum europaeum* L., *Euphorbia amygdaloides* L., *Helleborus purpurascens* Waldst. et Kit., *Heracleum sphondylium* L. та ін. Майже така ж кількість фарбувальних рослин та рослин, що мають дубильні властивості – 26 (16,3%) та 24 (15,0%) видів відповідно. До фарбувальних відносяться: *Alnus incana* (L.) Moench, *Berberis vulgaris* L., *Eupatorium cannabinum* L., *Rhamnus cathartica* L. та ін. До дубильних – *Athyrium filix-femina* (L.) Roth, *Fraxinus excelsior* L., *Padus avium* Mill. та ін.

До ефіроолійних належить 14 (8,8%) видів, зокрема *Abies alba* Mill., *Corylus avellana* L., *Origanum vulgare* L., *Picea abies* (L.) Karst. та ін. Натомість жиросодержачих тільки два (1,3%) види: *Dryopteris filix-mas* (L.) Roth та *Fagus sylvatica* L.

Як джерело деревини використовують 14 (8,8%) видів, серед яких: *Abies alba* Mill., *Acer pseudoplatanus* L., *Carpinus betulus* L., *Fagus sylvatica* L., *Picea abies* (L.) Karst. та ін. З інших груп корисних рослин у дослідженій флорі відмічено незначні запаси фітомеліоративних – 2,5%, паразитів – 1,3%, смолоносних – 1,3%, танідносних – 1,3%, волокнистих – 0,6%.

Отже, у результаті господарської оцінки флори басейну річки Щаул, нами виділено 19 господарсько-важливих груп видів, що є високим показником її чималої практичної цінності.

Нами також з'ясовано, що флора басейну річки Щаул характеризується значною кількістю рідкісних рослин, що охороняються на різних рівнях, а також видів, які є цінними в науковому та практичному відношеннях. **Зокрема, на досліджуваній території відмічено зростання п'ятох видів рослин, включених до Червоної книги України [2].**

Це *Galanthus nivalis* L., *Crocus heuffelianus* Herb., *Scopolia carniolica* Jacq., *Epipactis helleborine* (L.) Crantz, *Pinus cembra* L. З Європейського червоного списку [3] зустрічаються 72 види, з яких до категорії «LC» відносяться 68, «DD» – 2, «NT» – 2. З Міжнародного червоного списку МСОП [4] виявлено 42 види рослин, з яких 38 видів включені до категорії «LC» та по 2 види належать до категорій «DD» та «NT».

Список використаних джерел:

1. Фельбаба-Клушина Л. М., Мелеш Є. А., Москалюк Б. І. Флора Щаульського лісництва (Мармароський масив Українських Карпат): структура та соціологічна цінність. *Природа Карпат*. 2022. № 1 (7). С. 4–2.
2. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха. Київ : Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.
3. Червоний список МСОП видів, що знаходяться під загрозою зникнення. URL: (iucnredlist.org)
4. The IUCN Red List of Threatened Species™ or the IUCN Red List: version 2021*3 [Internet]. URL: <https://www.iucnredlist.org/search?query=Agrostis%20stolonifera&searchType=species/>. Accessed 31 March 2022

СУЧАСНИЙ СТАН, СТРАТЕГІЯ ВИВЧЕННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ РОСЛИН РОДУ *CLEMATIS* L. В НАЦІОНАЛЬНОМУ ДЕНДРОЛОГІЧНОМУ ПАРКУ "СОФІЇВКА" НАН УКРАЇНИ